

Érsek Attila

Eszterházy Károly Főiskola, Neveléstudományi Doktori Iskola

attilaersek@gmail.com

A TÖRTÉNELMI KRITIKAI GONDOLKODÁS KOGNITÍV ELEMINEK FEJLESZTÉSI, TESZTELÉSI LEHETŐSÉGEI ÉRTELMEZŐ KÉPELEMZÉS SEGÍTSÉGÉVEL WEB 2.0-ÁS TANULÁSI KÖRNYEZETBEN

Bevezetés

A kutatás a konferencia témakörei közül „A digitális taneszköz-fejlesztési modellek és bevalásvizsgálatok a közoktatásban” témakörbe illeszkedik. A tanulók személyiségének fejlesztését kívánom támogatni tantárgy-pedagógiai kutatással. A fejlesztés alapú vizsgálat része egy átfogóbb kutatási témának: A történelmi kritikai gondolkodás kognitív elemeinek fejlesztési, mérési lehetőségei 11. évfolyamos gimnáziumi tanulók körében web 2.0 tanulási környezetben.

Kutatási problémák a konferencia témájához kapcsolódóan: Hogyan értelmezhető a kritikai gondolkodás a történelem tantárgyban elektronikus tanulási környezetben? Meghatározható-e egyértelműen a kritikai gondolkodás és digitális kompetencia taxonómiája a történelem tantárgyban?

Az elméleti keretek összefoglalása szükséges a tevékenységek operacionalizációja és taxonomizációja érdekében. A vizsgálati módszerek közül a feltáró kombinált modellt alkalmazom. A tanulmány három fő részre fókuszál. Röviden összefoglalom a történelmi kritikai gondolkodás kognitív elemeinek taxonómiáját a módosított Bloom-taxonómia kétdimenziós modelljére támaszkodva (Anderson, Krathwohl 2001). A szakirodalom és eddigi kutatásaim alapján állítható, hogy általános kognitív képességek szituációtól függő készlete a kritikai gondolkodás. A nemzetközi szakirodalomban megjelenő kritikai gondolkodás széles körű feltárását vállalta Molnár (2002), újabb szakirodalmi áttekintést Lai (2011) készített. Új megközelítést jelent a Pearson-féle RED kritikai gondolkodás modell. Elder – Paul (2017), Kovács (2009) és Fábrián (2014) kutatásai bővítik a kutatási lehetőségeket, de ezekre az összefoglalásban nem térek ki.

A kvalitatív tartomelemzésem során felderítő módszerrel vizsgáltam a kritikai gondolkodásra vonatkozóan a gimnáziumi történelem kerettantervekből (9-11. évfolyam) lesűrhető következtetéseket. Az eredményeket felhasználva web 2.0-ás tanulási környezetben (Redmenta) az értelmező képelemzés fejlesztési lehetőségeit mutatom be. A megközelítem tehát történelemmethodikai, azaz az elméleti ismeretekből indul ki, de főleg a praktikus iskolai tanítási gyakorlatra, folyamatra összpontosít (Vajda, 2009).

A téma kapcsán vizsgálódom történelemdidaktikai és történelemmethodikai szempontból Szabó – Kaposi (2017) összefoglalója alapján, de alapvetően a képi forrásfeldolgozásra koncentrálok a fejlesztés a kognitív célok meghatározásával. Képnek tekintem a vizuálisan feldolgozandó, a tanulót kódváltásra készítendő forrásokat (pl. fénykép, festmény, karikatúra, folyamatábra, plakát, térkép, animáció stb.).

Az elemzést mérés követi az új tanévben, most a fejlesztési, tesztelési lehetőségek, a próbamérés egy részének bemutatása vállalható. A kutatás jelentőségét az adja, hogy rávilágít az eszközhasználati tevékenység mellett a nevelési és tartalmi célok megvalósításának 21. századi képességekkel történő hatékony fejlesztésére a történelem tantárgyhoz kapcsolódóan.

A kritikai gondolkodás kognitív elemei¹

A kritikai gondolkodás fogalmi leírása az 1960-as években megtörtént: *Ennis* (1992; idézi *Molnár*, 2002) által, e tanulmány keretei között röviden összegzem az elméleti keretet. A kritikai gondolkodás fogalmát kettős értelemben használják: a kutatók egy része önálló és komplex kognitív képességnek tekinti, mások megítélése szerint nem önálló képesség, hanem „gondolati eszköz”, amely segít abban, hogy egy adott szituációban hatásosan aktiváljuk és alkalmazzuk a szükséges kognitív képességeinket.

Ennis (1962; idézi *Molnár*, 2002) a kritikai gondolkodást ésszerű és elmélyedő gondolkodási folyamatként jellemezte. A következőkben kettő értelmezést emelek ki a kritikai gondolkodásról *Molnár* (2002) kutatásaira támaszkodva: Tervszerű, önirányított döntést jelent, mely magába foglalja az interpretációt, az analízist, az értékelést és a következtetést is. Olyan kifinomult gondolkodás, amely következetes a sémák gyakorlati alkalmazásában; ragaszkodik a bizonyítékokhoz és a következtetések szigorú szabályaihoz.

Bloom és társai számára a kritikai gondolkodás egyet jelent az „értékeléssel”. Ez náluk a legfelső fokozat az oktatás „kognitív céljainak” nevezett hat gondolkodási készség közül: ismeret, felfogás, alkalmazás, elemzés, összegzés és értékelés. Bloom három magasabb értelmi műveleti szintet jelöl meg: analízis, szintézis, értékelés. E szinten a tanítási kontextusoktól függetlenül, az élettapasztalat szintjére kellene emelkedniük a tényeknek, fogalmaknak, összefüggéseknek.

A „legbenső” kognitív képességek ismérveit *Paul* (1995; idézi *Molnár*, 2002) tárta fel: értelmezés (kategorizálás, dekódolás, jelentés tisztázása); elemzés (ötletek alapos feltérképezése, érvek, bizonyítékok azonosítása és elemzése); értékelés (célok meghatározása, érvek, bizonyítékok becslése); következtetés (bizonyítékok elemző „megkérdőjelezése”, lehetséges következtetések, alternatívák, következtetés levonása); magyarázat (eredmények megállapítása, az eljárások indoklása, az érvek, bizonyítékok bemutatása); önszabályozás (alapos önvizsgálat, önkorrekción).

A történelem témakörben alkalmazható kritikai gondolkodás kognitív eleminek taxonómiáját a következőkben határoztam meg korábbi kutatásaim során, amelyet a jelen kutatás tovább árnyal: *érvelés*; érvelő szövegből *lényegkiemelés*; *következtetés* forrás (szöveges, képi stb.) alapján; források (szöveges, képi stb.) kritikai *elemzése*; fogalom *azonosítása* (képi információ, szöveg alapján); ábra, szöveg, kép, táblázat, grafikon *értelmezése*; okok, célok *feltárása*.

Anderson-Krathwohl (2001) a tanulási célkitűzések modellben átdolgozták az eredeti Bloom taxonómiát (Bloom & Krathwohl, 1956), amely újraértelmezi a kognitív területet a kognitív folyamatdimenziók és tudásdimenziók metszeteként. Az Iowa State University egy háromdimenziós ábrázolást mutat be a kognitív terület átdolgozott taxonómiájáról². Ennek rövid összegzése: annak ellenére, hogy a kognitív folyamat és tudásdimenziókat hierarchikus lépcsőként ábrázolják, a különbségtétel a kategóriák között mégsem mindig egyértelmű. Például nem feltétlenül absztraktabb minden procedurális tudás minden konceptuális tudásnál, és egy célkitűzés, mely elemzést vagy értékelést tartalmaz nem minden esetben kevésbé komplex egy célkitűzésnél, mely alkotást tartalmaz. Ennek ellenére általánosan elfogadott, hogy az alacsonyabb rendű gondolkodási készségek alá vannak rendelve a magasabb rendű gondolkodási készségeknek, és ezek alapját is ők biztosítják.

A tudásdimenzió négyféle tudástípust tartalmaz a konkrétól az absztrakt felé sorolva: tárgyi tudás, fogalmi tudás, eljárásszintű tudás, metakognitív tudás (ezt a területet nem részletezem). A kognitív folyamatdimenzió az egyre növekvő kognitív komplexitásokat jelöli – alacsonyabb

¹ Érsek (2015) alapján.

² Az összefoglaló elérhetősége: <http://bit.ly/1pcPJBV> (2017. 10. 01)

rendű gondolkodási készségektől a magasabb rendű gondolkodási készségekig. Anderson és Krathwohl (2001) tizenkilenc különböző kognitív folyamatot neveznek meg, amelyek a hat kategória tartalmát tisztázzák (1. táblázat). Egy tanulási célkitűzés egy igét (egy cselekvést) és egy tárgyat (általában főnevet) tartalmaz. Az ige általában a szándékozott kognitív folyamatra (a vele asszociált cselekvésekre) utal. A tanulási célkitűzések nem tanulási cselekvések. Hasznos lehet minden célkitűzés elé odagondolni, hogy „A tanulók képesek lesznek...”

A gimnáziumi kerettanterv kvalitatív tartalomelemzése

Felderítő módszerrel vizsgáltam a kritikai gondolkodásra vonatkozóan a gimnáziumi történelmi kerettanterveket 9-11. évfolyamon (12. évfolyamon is, de az nem része a tanulmánynak). Először 2013 decemberében a következő fájlnev alatti tartalmat vizsgáltam az OFI pedagógiai fejlesztőjeként: 3.2.05_tort_tars_9-12. Majd 2017 októberében az adott dokumentumot újra megvizsgáltam (3.2.05_tort_tars_9-12_u). A céloom a történelmi kritikai gondolkodás elemeinek, operátorainak feltárása volt. 23 különböző tevékenységre utaló elemet találtam, amelyből egyet két részre bontottam (1. táblázat). Ebből az első vizsgálathoz képest 4 adatban volt eltérés, amit dőlt betűvel jelzek. A történelmi kritikai gondolkodás gimnáziumi kerettantervi elemei (különböző történelmi korszakokban konkrét tartalommal, példával fordul elő, de most az általánosítható elemeit kerestem):

1. Lényeg kiemelése írott szövegből, ismeretek problémaközpontú elrendezése.
2. Társadalmi csoportok, intézmények működésének összehasonlítása.
3. Érvek gyűjtése a saját vélemény alátámasztására, ellenérvek gyűjtése meghatározott álláspontok cáfolására.
4. Érvek gyűjtése feltevések mellett és ellen, az érvek kritikai értékelése.
5. Történelmi-társadalmi adatok, modellek és elbeszélések elemzése a bizonyosság, a lehetőség és a valószínűség szempontjából.
6. Különböző szövegek, hanganyagok, filmek stb. vizsgálata a történelmi hitelesség szempontjából.
7. *Különböző szövegek, képek, plakátok, karikatúrák vizsgálata a történelmi hitelesség szempontjából.*
8. Feltevések megfogalmazása történelmi személyiségek cselekedeteinek, viselkedésének mozgatórugóiról.
9. Kérdések önálló megfogalmazása.
10. Híres emberek, történelmi személyiségek jellemzése.
11. Feltevések megfogalmazása egyes történelmi jelenségek háttéréről, feltételeiről, okairól.
12. Különböző értékrendek összehasonlítása, saját értékek tisztázása.
13. Kérdések megfogalmazása a források megbízhatóságára, a szerző esetleges elfogultságára, rejtett szándékaira vonatkozóan.
14. Különbségek felismerése és a változások nyomon követése egy-egy történelmi jelenség kapcsán.
15. Történelmi jelenetek elbeszélése, eljátszása különböző szempontokból.
16. Erkölcsi kérdéseket felvető élethelyzetek megismerése és bemutatása.
17. *Az internet kritikus felhasználása történelmi ismeretek szerzésére.*
18. Különböző történelmi elbeszélések összehasonlítása a narráció módja alapján.
19. Önálló vélemény megfogalmazása történelmi eseményekről, szereplőkről, jelenségekről, filozófiai kérdésekről.
20. Erkölcsi kérdéseket felvető élethelyzetek felismerése, bemutatása.
21. Történelmi-társadalmi jelenségek értékelése a saját értékrend alapján.
22. A zsidótörvények változásainak felismerése, az okok megkeresése.

23. *A Horthy korszak politikai antiszemitizmusa valamint a kultúra és tudomány területén elszenvedett veszteség közötti kapcsolat feltárása.*

Az első elemzésnél 2013-ban a 6-7. pontot összevontan kezeltem, az újabb feldolgozásnál külön elemként tekintettem rá, hisz az értelmező képelemzésre fókuszáltam. A 16. pontnál egy igekötő került el a figyelmem a második alkalommal, az erkölcsi kérdéseket felvető élethelyzetek megismerése nem azonos a jelenségek felismerésével (lásd 20. pont). A 17. pontot a történelmi kritikai gondolkodás témaköréhez sorolom, de a 2. elemzésnél azért nem figyelhettem fel rá, mert csak a kritikai gondolkodás témakörét elemeztem, míg az első esetben 3 kompetenciaterületen az összes fejlesztési követelményt vizsgáltam teljes egészében. A 17. pont eredetileg csak az „Ismeretszerzés, tanulás” témakörnél szerepelt, de elfogadtam most is, hogy a témához tartozik. A 23. új elemként jelent meg a kerettantervben, nem szerepelt az előző változatban. Az intrakódolással ellenőrzött adatok megbízhatósága 90%-os.

A tartalomelemzéssel nyert adatokat elhelyeztem a kognitív folyamat dimenziójának 6 kategóriájában (1. táblázat). A kognitív folyamat dimenziójának kategóriái közül a megértésre, elemzésre és értékelésre vonatkozók emelkednek ki a kerettantervi fejlesztési követelmények esetében.

1. táblázat. *A kognitív folyamat dimenziója (kategóriák és kognitív folyamatok) és a történelmi kritikai gondolkodás kerettantervi kognitív elemeinek azonosítása, aránya*

ismeret	megértés	alkalmazás	elemzés	értékelés	alkotás
felismerés és visszalelékezés és 20.a*	értelmezés szemléltetés osztályozás összefoglalás következtetés összehasonlítás magyarázat 2., 8., 9., 11., 12., 18.,	végrehajtás kivitelezés 16., 20.b*	megkülönböztetés és rendezés jellemzés 1., 5., 10., 14., 19., 22., 23.	ellenőrzés bírálat 3., 4., 6., 7., 13., 17., 21.	generálás tervezés létrehozás 15.
4,16%	25,00%	8,33%	29,16%	29,16%	4,16%

*Az adott tartalmi elem első és második fele. (Anderson–Krathwohl alapján, 2001)

Értelmező képelemzés a Redmentában

A fejlesztés fókuszába az értelmező képelemzés áttekintése került. Vajda (2013) alapján (ő a tankönyvek képi forrásait vizsgálta) akkor tekinthető módszernek az alkalmazása, ha a képhez szakmai szempontrendszer és didaktikai apparátust rendelünk. Az explicit (verbalizálás) képelemzés és az implicit (mögöttes tartalom feltárása) képelemzés együttesen alkotja az értelmező képelemzés hátterét. Kérdések, feladatok, gyakorlatok jelentik a didaktikai apparátust a képek elemzésekor, ha ez nincs, akkor pusztán illusztrációnak tekinthető az adott képi elem. A bevezetőben említettem, hogy képnek tekintem a vizuálisan feldolgozandó, a tanulót kódváltásra készítő forrásokat.

A kerettantervből a fentiek alapján a történelmi kritikai gondolkodás kognitív elemeinek web 2.0-ás környezetben történő tesztelésénél e három elemre koncentráltam elsősorban a

gyakorlatban (nem minden elemét érintettem): Különböző képek, plakátok, karikatúrák vizsgálata a történelmi hitelesség szempontjából. Érvek gyűjtése feltevések mellett és ellen, az érvek kritikai értékelése. Kérdések megfogalmazása a források megbízhatóságára, a szerző esetleges elfogultságára, rejtett szándékaira vonatkozóan.

A kritikai gondolkodást befolyásoló kognitív folyamatok esetében az információfeldolgozás hatékonyságát, a képelemzést a következő tényezők befolyásolják (*Bárdossyék* 2002-ben szövegre alkalmazták): interaktív (intellektuális párbeszéd a képpel); reflektív (reagálások, visszajelzések a látottakra); monitorozó (az információk nyomon követése, figyelése); prediktív (jóslás, előfeltevés); aktív (tevékeny jelentésteremtés, befogadás); rekurzív (újraértelmezés, ellenőrzés) és tentatív (a jelentést ideiglenesnek tekintő, változtató, korrigáló megértés).

A hatékony, értelmező képelemzést segíti *Szabó – Kaposi* (2017) módszertani anyaga a történelmi források feldolgozásához. Mivel a próbamérést a Redmentában karikatúrákkal végeztem, az erre vonatkozót emelem ki az anyagukból, de a képelemzés egyéb területein is segítséget nyújt (kép, képregény, fénykép, térkép, plakát, film) az említett anyag. Az operátorokra vonatkozó szavakat a mondatok elejére helyeztem: Fel kell tárnai a karikatúra műfaji sajátosságait (pl. sűrítettség, hasonlatok, mítoszok felhasználása; szórakoztatás, egyoldalúság). Azonosítani kell az ábrázolásmód és a szimbólumok jellegzetességeit. Fontos feltárni a vizuális jellegzetességeket (méret, színek, rajzolási technikák) és viszonyukat az ábrázolt személyhez, témához. Azonosítani, értékelni kell a megjelenő szerzői tendenciát és szándékot, értékítéletet, véleményt. Össze kell vetni a karikatúra által sugallt értékítéletet más típusú forrásokban található információkkal. Tehát az elemzést segítő szavak: feltárás, azonosítás, értékelés, összevetés. A kognitív folyamat dimenziójának kategóriái közül ezek elsősorban a megértésre, elemzésre és értékelésre vonatkoznak, ahogy a tartalomelemzés is megerősítette.

A web 2.0-ás online eszközökről és alkalmazásokról bővebben írnak a *Z. Karvalics* (2009) szerkesztésében készített tanulmányok szerzői. Egy új online eszközt mutatok be, a Redmentát³. Ez egy magyar fejlesztésű feladatlapkészítő alkalmazás, amelynek használata a tanítási-tanulási folyamat közben a tanulók személyiségének fejlődésében (ismeret, képesség stb.) mutatkozhat meg. Nem jegyszerzésre, hanem fejlesztésre tartom alkalmasnak elsősorban ezt az online tesztszerkesztőt. Tanórán vagy tanórán kívül is alkalmazható. Szerkesztett használati útmutatója nincs, nonprofit jellegű a fenntartása, de a tanári munkát segítik a Facebook Redmenta tesztelői csoportjában. 2015-ben hozta létre a csoportot Mérő Bálint, adminisztrátor rajta kívül Bordás Ádám és Visy Zoltán. A feladatlapkészítővel kapcsolatban folyamatosak a felhasználói visszajelzések (2017. november 5-én 717 tagja van a csoportnak).

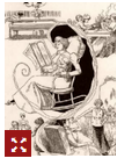
A feladatok lehetséges típusai: feleletválasztós (egy jó válasz), feleletválasztós (több jó válasz), alternatív választás (igaz-hamis), kifejtős, rövid válasz, párosítós, sorrend. Az értelmező képelemzést tehát e feladattípusokból lehetett támogatni. A feladatok fejlesztésének üteme az esetemben: először létrehozom online felület nélkül a fejlesztési céloknak megfelelően, majd meg kell oldani az online változat működését. A történelmi kritikai gondolkodás kognitív elemeinek fejlesztése érdekében a következő feladattípusokat választottam: a feleletválasztós (egy jó válasz), kifejtős és rövid válasz.

A tanulók m-learning keretében az órán megosztott internetes kapcsolat alapján saját okostelefonjukon tudtak belépni a felületre. Ehhez két lehetőséget adtam regisztráció nélküli belépésre: QR-kóddal azonnal a felületre tudtak belépni, vagy az általam megadott direktcímet használták a belépéshez a Redmenta felületén. A próbamérés (24 tanuló 58%-os átlagos teljesítményt nyújtott) 2 karikatúrához kapcsolódott, de terjedelmi korlátok miatt csak az egyiket mutatom be. A feladatot a mellékletben közlöm, a felületen természetesen más formában kellett megoldani a tesztszerkesztést.

³ Redmenta – az intelligens oktatási asszisztens. URL: <https://www.redmenta.com/> (2017. 10. 30)

A papíralapú eredeti feladatot az Oktatókutató és Fejlesztő Intézet megbízásából készítettem. A projektben Kákonyi Luciával, Peregi Tamással, Szabó Mártával, Szendrei Péterrel és Dr. Szepesi Gáborral dolgoztunk együtt, többek között mintafeladatokat készítettünk a történelem érettségéhez. Az emelt szintű 3. feladatsor tesztfeladatai közül az általam készített 7. feladatot szerkesztettem meg a Redmentában.⁴ Az elektronikus változat létrehozása viszonylag egyszerű, de az értékelés automatizálása bonyolult, hisz a kifejtős feladat esetében tanári ellenőrzés is szükséges az értékelésnél (a lehetséges tanulói válaszok megadása lehetetlen, lehet tanulói elütési hiba, karakterhiány stb.). Az értékelésnél a rövid válaszok esetében is adódhat probléma, amire nem gondol az elektronikus feladat készítője. Ezekre a próbamérés is ráirányította a figyelmem. A Redmenta felületén természetesen a kép nagyítható. Az alábbi példa is mutatja, hogy a válaszok értékelése átgondolt javítási útmutatót kíván.

A feladat a dualizmus társadalmára, életmódjára vonatkozik. Oldja meg a feladatokat a karikatúra és az ismeretei segítségével!
Milyen női törekvést gúnyol ki a rajzoló? Válaszoljon szakszóval vagy szó szerkezettel!

Megoldás(ok): **A teljes pontszám ennyi százalékát éri**

a női emancipációt	100%
női emancipációt	100%
női emancipáció	100%
emancipáció	100%
emancipációt	100%
az emancipációt	100%

Pontok szerkesztése
Feladat szerkesztése
Törölés a feladatlapból

1. ábra. A mellékletben közölt feladat a) itemének megoldása a Redmentában

A valódi előnye az m-learninggel támogatott tanítási-tanulási folyamatnak nem az eszközhasználati tevékenység, hanem a nevelési és tartalmi célok megvalósításának támogatása. A gimnáziumi 9-11. osztályos kerettanterv kvalitatív tartalomelemzése és a tanulási célkitűzések modell összekapcsolásának eredményeképpen a korábban említettnél átláthatóbbak a történelmi kritikai gondolkodás kognitív folyamatai. A bemeneti tényezők esetében a pedagógiai tervezőmunkát meghatározó dokumentum (kerettanterv) adott szempontú tartalmi áttekintése, ismerete fontos a fejlesztési célok megvalósítása szempontjából. A jövőben kutatási feladat lehet a kétdimenziós modellbe történő teljes beillesztése (a tudás dimenzióba is) a kerettantervben megjelenő történelmi kritikai gondolkodásnak.

Irodalomjegyzék

- Anderson, L. W. (ed.) (et al.) (2001). *A taxonomy for learning, teaching, and assessing: a revision of Bloom's taxonomy of educational objectives*. Complete edition. New York: Longman. Iowa State University CELT 2017. A model of learning objectives. URL: <http://www.celt.iastate.edu/wp-content/uploads/2015/09/RevisedBloomsHandout-1.pdf> (2017. 10. 01)
- Bárdossy Ildikó – Dudás Margit – Pethőné Nagy Csilla – Priskinné Rizner Erika (2002). *A kritikai gondolkodás fejlesztése – Az interaktív és reflektív tanulás lehetőségei*. Pécs: Pécsi Tudományegyetem. p. 213.
- Érsek Attila (2015). *A történelmi kritikai gondolkodás kognitív elemeinek azonosítása Edu 2.0/NEO tanulási környezetben*. In: Keresztes Gábor (szerk.). Tavaszi Szél 2015 / Spring Wind 2015. IV. kötet. Eger; Budapest: EKF Líceum Kiadó; DOSZ. pp. 79-96.

⁴ OFI 3. mintafeladatsor (emelt szintű teszt). URL: <http://bit.ly/2iwNirR> (2017. 11. 05) 9. oldal

- Molnár László (2002). *A kritikai gondolkodás*. In: Csapó Benő (szerk.): *Az iskolai műveltség*. Budapest: Osiris Kiadó. pp. 217-237.
- Szabó Márta – Kaposi József 2017. *Módszerek a források feldolgozásához*. URL: <http://kaposijozsef.hu/hallgatoknak/20162017-tavaszi/> (2017. 10. 10) – Egyéb/A források feldolgozása.
- Vajda Barnabás 2013. *Mire valók a tankönyves képi történelmi források?* Katedra. URL: <http://bit.ly/2xwmz9n> (2017. 07. 14)
- Z. Karvalics László (szerk.) (2009). *Web 2.0 az oktatásban*. Budapest: INFONIA Alapítvány. URL: http://www.infonia.hu/webketto_az_oktatasban.pdf (2017. 10. 30)

Melléklet

A feladat a dualizmus társadalmára, életmódjára vonatkozik. (Elemenként 1 pont.)
Oldja meg a feladatokat a karikatúra és az ismeretei segítségével!

Uj Idők (1898)⁵

- Milyen** női törekvést gúnyol ki a rajzoló? **Válaszoljon** szakszóval!
- Nevezzen meg** két „női” tevékenységet a karikatúra szerzőjének álláspontja alapján!
- Milyen** hagyományos női szerep kerül veszélybe a karikatúra készítője szerint?
Ne tevékenység megnevezésével válaszoljon!

A papíralapú teszt értékelési útmutatója:

- a női emancipációt vagy a nők egyenjogúsítási törekvéseit
- újságot olvas, biliárdozik, dohányzik, kártyázik, parancsolgat, iszik (nem elfogadható: gyerekekkel foglalkozik, gyereket szoptat, gyereket altat)
Bármelyik kettő elfogadható, a sorrend mindegy. Nincs pontmegosztás.
- A gyerek nem kap elég figyelmet a nőtől/anyától *vagy* a gyerek/csecsemő ábrázolása utal rá *vagy* a gyereknevelés.
Minden más, tartalmilag helyes válasz elfogadható.

⁵ A kép származási helye: Magyar Elektronikus Könyvtár. URL: <http://mek.oszk.hu/02000/02035/html> (2015. 06. 20)